

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Volume: 3 Issue: 12 Summer 2010

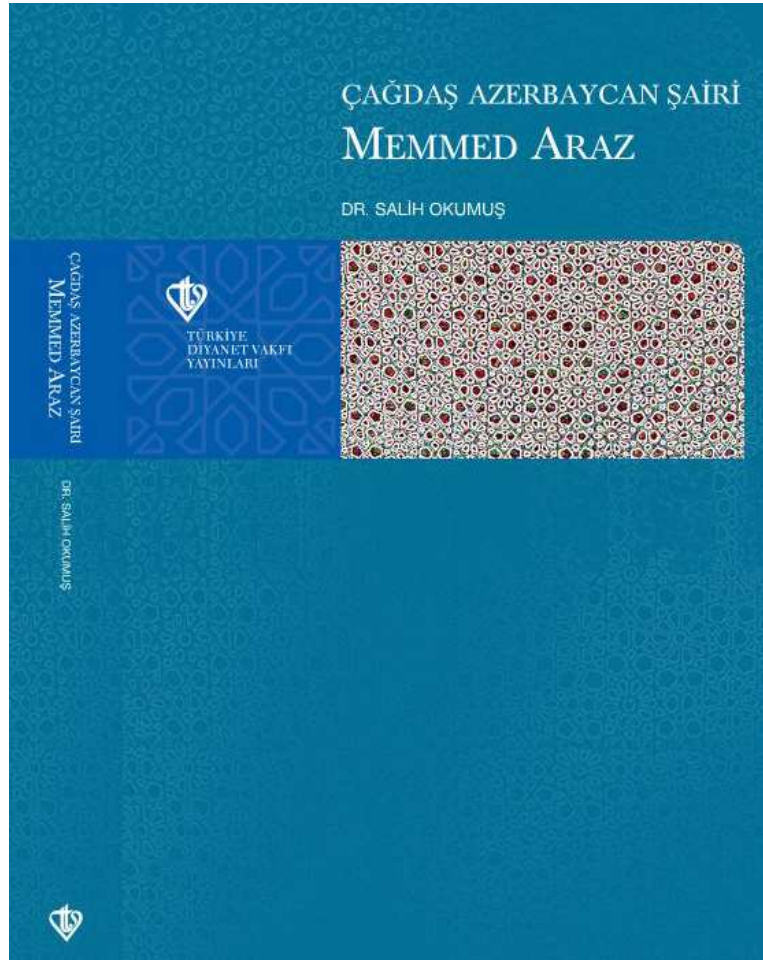
OKUMUŞ, Salih (2009). *Çağdaş Azerbaycan Şairi Memmed Araz*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XI+ 238 s., ISBN 978-975-389-599-6.

Tülay SALIŞ*

1933 yılında Nahçıvan'ın Şahbuz ilçesinde dünyaya gelen ve asıl adı *Memmed İbrahimov İnfiloğlu* (Araz) olan Memmed Araz, Çağdaş Azerbaycan şiirinin önemli temsilcilerinden biridir. Kitap olarak yayımlanan eserleri dışında çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan çok sayıda şiir, makale ve populist yazıları bulunmaktadır. Ayrıca hakkında üç kitap ve yüzden çok makale yazılmıştır.

Eserlerinde sosyal mevzular ile aşk, sevgi, hasret, yalnızlık ve ölüm korkusu gibi ferdî duyguları işleyen şair, çevre problemleri ile de yakından ilgilidir. II. Dünya Harbini ve onun geride bıraktığı derin izleri adeta destanlaştırır. Şiir anlayışında *insan-zaman-muhit* kavramlarının mühim bir yeri vardır. Edebî sanatların ve Azerbaycan dilinin kıvraklığından faydalanarak kendine mahsus bir imajlar sistemi oluşturan Memmed Araz'ın dili de oldukça sağlamdır. İfadelerindeki sertlik ve mağrurluk edasıyla dikkati çeken şair, yer yer halk söyleyişine yakınlaşır. Ayrıca, çağdaş şiirin form, söyleyiş, tema ve şekil unsurlarını halk şiiri ile birleştirerek milli bir form oluşturmaya çalışır.

Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş tarafından kaleme alınan “*Çağdaş Azerbaycan Şairi Memmed Araz*” adlı inceleme/araştırma, Memmed Araz'ın hayatı-sanatı ve eserlerini ele almakta ve aynı zamanda Türk dünyası ile kültürel işbirliğini geliştirmek ve böylece Türk dünyasında ortak bir Türk edebiyatının

* Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi.

oluşturulmasına katkıda bulunabilmek amacını taşımaktadır.

Yazarın eserinde verdiği dipnotlardan ve faydalandığı kaynaklardan, araştırmasında ilk elden kaynaklara ulaştığı ve şairle ilgili zengin bir malzeme temin ettiği anlaşılmaktadır.

“*Çağdaş Azerbaycan Şairi Memmed Araz*” adlı eser altı bölümden oluşmakta olup, toplam XI+238 sayfadır. Giriş kısmında, Memmed Araz hakkında yapılan çalışmalar ile son dönem Azerbaycan edebiyatı hakkında bilgiler verilmiştir. Diğer bölümlerde ise, Azerbaycanlı şair Memmed Araz’ın hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri incelenmiştir. Azerbaycan’da kültürel ortam, bağımsızlığın kazanılması için verilen mücadeleler, devrin sanatkârlarının da içinde bulunduğu olumsuz şartlar da kitapta ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

İlk bölüm Memmed Araz’ın hayatı ve eserlerinden oluşmaktadır. Okumuş, Azerbaycan şiirine yeni bir soluk getirdiğini, kendisinden sonra gelen yeni nesli etkileyerek bir ekol yarattığını ve Azerbaycan edebiyatında yeni bir şiir mektebi oluşturduğunu ifade ettiği şairin eserleri hakkında da bu bölümde okuyucuya doyurucu bilgiler verir:

O, şiirlerinde daha çok hayatın sosyal cephesine ışık tutmaya çalışmıştır. “Toplum için sanat” anlayışını benimseyen Araz’ın sosyal içerikli şiirlerinin yanında, ferdi hisleri terennüm eden şiirleri de vardır. Şairin yayınlanmış yirmiye yakın şiir kitabı ve çeşitli konularında yazılmış yüzden fazla makalesi bulunmaktadır (Okumuş, 2009: 111).

Araz’ın eserleri, Azerbaycan Türkçesiyle yayımlanan, Rusça yayımlanan ve tercüme kitaplar olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir. İlk bölümün son kısmında nesir kitapları ve makalelerine de yer verildikten sonra şair ile ilgili yapılan çalışmalara da değinilmiştir.

Memmed Araz’ın Şiir Dünyası adı verilen eserin ikinci bölümünde Memmed Araz’ın sanat ve edebiyatla ilgili görüşleri ve edebi şahsiyeti yer almaktadır:

Memmed Araz, sanatı ve edebiyatı insanlığa hizmet vasıtası olarak görmektedir. Sanatkarın bunu nasıl yapacağına ise karışmaz. Onun kafasına, yüreğine ve kalemine set çekmek ölümüne sebep olmaktadır. Sanatçı topluma hizmet etmelidir, bunu yaparken de ahlaki kurallara ve toplumun geleneklerine saygı göstermelidir (Okumuş, 2009: 118).

Bu bölümde Memmed Araz’ın edebiyatla ilgili görüşlerine yer verilirken şiir hakkındaki düşünceleri de ele alınır. Şairin şiirle tanışmasından başlayarak olgunluk devrine kadar geçirdiği evreler de bu bölümde ele alınmıştır. Daha çok Azerbaycan tabiatı, Azerbaycan’ın sosyal ve içtimai meseleleri ile dünya, zaman ve insan konularında yazdığı felsefi şiirleriyle tanınan Memmed Araz’ın şahsiyeti ve sanatını etkileyen unsurlara da bu bölümde değinilir.

III. bölümde Memmed Araz’ın şiirlerinin muhteva yönünden incelenmesi yer alır. Araz, şiir dünyası zengin bir şairdir. Şairin kırk sekiz yıllık sanat hayatı boyunca yazdığı 586 şiiri bulunmaktadır. Şiirlerinde neredeyse hayatın bütün sahası yer alır. İşlediği temaların başında ise aşk gelir. Şairin şiirlerinde işlediği temalardan bazıları şunlardır: Sevgi ve aşk, yalnızlık ve kaçış, ölüm düşüncesi, aile, kadın, geçim sıkıntısı ve işçi problemleri, Güney Azerbaycan ve Aras meselesi, vatan...

Memmed Araz, şiir dünyası zengin olan bir şairdir. “menim şé’rimin mayası torpraqdır” derken, mevzu dairesinin ana damarlarını da işaret etmektedir. Azerbaycan toprağının altında yatan kara elmadan [petrolden] Hazar’ın kirlenmesine, Azerbaycan tabiatının tasvirinden, bu tabiatın parçası olan canlılara, fertten topluma, savaştan barışa, Araz’dan Kür’e her şey Memmed Araz’ın şiirlerinde yer alabilmektedir (Okumuş, 2009: 209).

Yazar, eserin IV. bölümünde Araz’ın şiirlerini dil, üslup ve şekil açısından incelemiş; açık, sade ve anlaşılır bir dil kullandığını belirttiği şairin gereksiz kelime kullanmaktan da kaçındığını ifade etmiştir. Okumuş, halk dilinin zengin hazinesinden faydalanan Araz’ın, şiirlerinde kullandığı nazım şekillerini de bu bölümde göstermiştir. Şair, şiirlerinin çoğunu dörtlükler halinde kaleme almış ve daha çok koşma nazım biçimini kullanmıştır.

Memmed Araz orijinal bir üslup sahibidir. Şiirlerinde yoğun bir dil kullanır, lüzumsuz kelime kullanmaktan kaçınır. 1980’lerden sonra yazdığı şiirlerinde felsefi derinliği olan bir şiir anlayışını benimser. Şiirlerinde yoğunluk ve felsefilige rağmen, süslü ve anlaşılmaz söyleyişlerden uzak durur. Çağdaşı birçok şair gibi “yenicilik” ve “serbest şiir” yolunda millî gelenekler kopmamıştır. Araz, serbest tarzda yazdığı şiirlerinde de, daha çok halk şiirinin geleneklerini kullanırken, bu tür şiirlerinde halk

şairinin dil ve üslubunu geliştirerek bundan kendisine has yeni bir şiir dili ortaya çıkarır (Okumuş, 2009: 279-280).

Eserin son kısmında sonuç ve ekler yer almaktadır. Ekler kısmında şairin eserlerinin kronolojik bibliyografyası verilmiştir. Okumuş, şairle ilgili oldukça fazla bilgi ve belgeye ulaşmıştır. Ekler kısmı esas itibarıyla eserin son bölümüdür. Ekler'den sonra kaynakça yer almış ve okuyuculara kolaylık olması için bir de dizin eklenmiştir.

Azerbaycan edebiyatının en önemli edebî şahsiyetlerinden biri olan Memmed Araz'ı Türk okuyucusuyla tanıştıran Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş'a ve bu kıymetli eseri bizlerle buluşturan Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına teşekkür ederiz.